

“Smoloskyp”, 2011. – 1080 s.: il. – Mizhnarodnyy blahodiyunny fond V'yacheslava Chornovola.

9. Pro diyal'nist' neformal'nykh ob'yednan' na terytoriyi URSSR [HDA SBU, f.16, op.14, por.7, ark.340–343] / U kn.: Chornovil V. Tvory v 10–ty t. T.7. Statti, vystupy, interv'yu (berezen' 1990 – hruden' 1992) / V. Chornovil; Uporyadkuv. ta komentari V. Chornovil. – K.: “Smoloskyp”, 2011. – 1080 s.: il. – Mizhnarodnyy blahodiyunny fond V'yacheslava Chornovola.

10. Pro zakhody shchodo lokalizatsiyi antynarodnoyi diyal'nosti natsionalistychnykh elementiv [HDA SBU, f.16, op.14, por.8, ark.131–142] / U kn.: Chornovil V. Tvory v 10–ty t. T.7. Statti, vystupy, interv'yu (berezen' 1990 – hruden' 1992) / V. Chornovil; Uporyadkuv. ta komentari V. Chornovil. – K.: “Smoloskyp”, 2011. – 1080 s.: il. – Mizhnarodnyy blahodiyunny fond V'yacheslava Chornovola.

11. Pro lokalizatsiyu antyhromads'koyi diyal'nosti Chornovola ta yoho spil'nykiv [HDA SBU, f.16, op.14, por.4, ark.160–162] / U kn.: Chornovil V. Tvory v 10–ty t. T.7. Statti, vystupy, interv'yu (berezen' 1990 – hruden' 1992) / V. Chornovil; Uporyadkuv. ta komentari V. Chornovil. – K.: “Smoloskyp”, 2011. – 1080 s.: il. – Mizhnarodnyy blahodiyunny fond V'yacheslava Chornovola.

12. Pro nastroyi v seredovyskhi ukraiyins'kykh dysydentiv [HDA SBU, f.16, op.14, por.3, ark.77].

13. Pro protsesy v seredovyskhi natsionalistychno nalashтовanykh osib [HDA SBU, f.71, op.9, spr.803, ark.29] / U kn.: Chornovil V. Tvory v 10–ty t. T.7. Statti, vystupy, interv'yu (berezen' 1990 – hruden' 1992) / V. Chornovil; Uporyadkuv. ta komentari V. Chornovil. – K.: “Smoloskyp”, 2011. – 1080 s.: il. – Mizhnarodnyy blahodiyunny fond V'yacheslava Chornovola.

Demyanchuk V. A., research Center Ukrainian–Polish relations, Institute of Ukrainian Studies I. Krypyakevych NAS Ukraine (Ukraine, Lviv), inukr@inst-ukr.lviv.ua

Church and religious factor in socio-political Ivan Gel (1987 – first half 1988)

The features of social and political activity known Ukrainian dissident Ivan Gel during perestroika, transparency, democratization in the Ukrainian Soviet Socialist Republic (USSR). Analyzed its relations with the public authorities, the State Security Committee (KGB), stressed the active social position during the legalization of the Ukrainian Greek Catholic Church (UGCC). It is noted that in 1987–1988, While as chairman of the Committee for Protection of UCC, he focused major efforts towards legalization of the Greek Catholic Church, she returned illegally seized during the Soviet regime places of worship.

Keywords: Ivan Gel, Church, social and political activities.

Демьянчук В. А., соискательница Центра исследования украинского–польских отношений, Институт украиноведения им. И. Крипякевича НАН Украины (Украина, Львов), inukr@inst-ukr.lviv.ua

Церковно-религиозный фактор в общественно-политической деятельности Ивана Геля (1987 г. – первая половина 1988 г.)

Определены особенности общественно-политической деятельности известного украинского диссидента Ивана Геля в период “перестройки”, “гласности”, “демократизации” в Украинской Социалистической Советской Республике (УССР). Проанализированы его отношения с органами государственной власти, Комитетом Государственной Безопасности (КГБ), отмечена активная гражданская позиция в период легализации Украинской греко-католической церкви (УГКЦ). Отмечено, что в 1987–1988 гг. будучи главой Комитета защиты УГКЦ, основные усилия он сосредоточил в направлении легализации греко-католической церкви, возвращению ей незаконно захваченных в годы советской власти культовых сооружений.

Ключевые слова: Иван Гель, УГКЦ, общественно-политическая деятельность.

* * *

УДК 94:328.1(477)“1990/2010”

Бобровник Ю. В.

кандидат історичних наук, докторант кафедри історії та культури України, ДВНЗ “Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди” (Україна, Переяслав–Хмельницький), neasmo@ukr.net

ЕВОЛЮЦІЯ СТРУКТУРИ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ УКРАЇНСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ В 1990–2010 РР.: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Автор розглядає історію розвитку структури найвищого законодавчого органу України. Метою статті обрано дослідження еволюції структури організації роботи українського Парламенту в 1990–2010 рр.

З огляду на необхідність дотримання історичної об'єктивності та неупередженості, дослідником при підготовці статті обрано історико-хронологічний метод, який дав змогу послідовно відстежити та проаналізувати зміни в структурі Верховної Ради України.

З'ясовано, що спеціального комплексного історичного дослідження розвитку внутрішньої побудови українського Парламенту науковцями не проведено. Окремі аспекти еволюції структури та повноважень українського Парламенту відображено в кількох дисертаційних дослідженнях, предметом яких був розвиток найвищого законодавчого органу України в суспільно-політичному просторі держави. Головними факторами, які визначали структуру Верховної Ради, були Конституція України та внутрішні регламенти діяльності основного законодавчого органу держави, що мали силу закону. Автор умовно визначив два періоди формування структури Верховної Ради України: до конституційний (1990–1996 рр.) та післяконституційний (1996–2010 рр.). Перехід від Парламенту УРСР до Парламенту економічно незалежної УРСР і вільної України, практично ніяк не позначився на його структурі. На початку 1990-х рр. Президія Верховної Ради України втрачала свої повноваження на користь голови Парламенту, Президента України та уряду аж до повної її ліквідації в 1996 р. Комісії Парламенту УРСР змінилися на комітети Верховної Ради України на підставі відповідних законів.

Ключові слова: Верховна Рада УРСР, Верховна Рада України, Парламент, комітети, структура українського Парламенту, Конституція України.

Від раціональної організації системи роботи залежить якість та ефективність діяльності як окремої людини, так і групи людей. Розробка, організація та налагодження ефективного функціонування установи визначає успіх виконання поставлених перед нею завдань. Ефективна організація роботи державних органів влади є запорукою успішності країни. У 1991 р. незалежна Україна отримала у спадок Верховну Раду УРСР із радянською системою організації внутрішньої роботи Парламенту, традиціями підготовки та обговорення законопроектів. Якість роботи Парламенту залежить як від внутрішньої структури так і від професійності, зацікавленості народних депутатів та від мотивації технічного персоналу Верховної Ради України (далі ВРУ). Проголошення незалежності України та створення нових державних органів влади вимагало нової системи організації діяльності українського Парламенту. Відсутність комплексного історичного аналізу організації і трансформації структури ВРУ зумовлює актуальність дослідження.

Метою статті обрано дослідження історії еволюції структури організації роботи українського Парламенту в 1990–2010 рр.

Завдання дослідження: з'ясувати стан нагромадження історичних знань з обраної проблеми, дослідити та висвітлити структуру ВРУ, висвітлити перехід від Верховної Ради УРСР до Верховної Ради України.

Дослідженню роботи українського Парламенту присвячено низку наукових праць як історичного, так і політологічного характеру. Серед дисертаційних досліджень історичного напрямку варто відзначити наукові дослідження Н. Дроботенко, В. Авсеєвича, П.

Сацього. Так, Н. Дроботенко, досліджуючи історію розподілу повноважень між різними гілками української влади, виокремлює структурні зміни в Президії ВРУ в контексті втрати нею повноважень, які вона мала до 1989 р. Окремі аспекти змін у внутрішній побудові Парламенту відображено в дослідженнях В. Авсеєвича та Н. Адамович, однак вони стосувалися конституційних процесів та суспільно-політичних вимог у громадському середовищі України. Проте аналіз власне еволюції структури українського Парламенту зазначені вище автори не здійснювали. Окремі аспекти трансформації Президії ВРУ РСР та ВРУ відображено у науковій статті В. Гончаренка [5, с. 113]. Варто відзначити дисертаційне дослідження О. Коляструк, Н. Мосюкова, а також праці В. Шаповала, О. Бандурика, Ю. Шемшученка. Так, О. Коляструк поверхово досліджував структуру ВРУ. Н. Мосюкова зробила спробу висвітлити процес перебудови структури ВРУ в 1990–1994 рр., проте, дослідниця переважно висвітлює зміни, що були пов'язані спочатку з Президією ВРУ РСР, а потім ВРУ в системі координат законодавчої та виконавчої гілок влади. Головною джерельною базою для вивчення еволюції структури ВРУ є закони, які стосувалися роботи та інституційної побудови основного законодавчого органу держави, зокрема, Декларація про державний суверенітет України, Акт проголошення незалежності України, Конституція України, постанови ВРУ та закони щодо регламенту роботи Парламенту [3, с. 1; 6; 8–17].

В останні роки перебудови в державному апараті УРСР відбулися зміни, які стосувалися в першу чергу правового статусу ВРУ РСР та її Президії. 27 жовтня 1989 р. ВР УРСР прийняла Закон “Про зміни і доповнення Конституції УРСР”, яким вносилися істотні зміни до розділу 12 Конституції УРСР 1978 р., що регламентував організацію та діяльність Парламенту УРСР. Так, зокрема Голова Верховної Ради став найвищою службовою особою в республіці. Законом було внесено зміни до кількісного складу ВРУ РСР. Замість 650 народних обранців стало 450 [26]. До прийняття змін Президія ВР УРСР була найвищим органом у міжсесійний період діяльності Ради. Президія мала право вносити зміни до діючих законів, але з подальшим затвердженням ВРУ РСР. Після змін Президія стала підзвітним ВРУ РСР органом, який забезпечував організацію роботи Парламенту. Згідно зі змінами до Конституції, до складу Президії ВРУ РСР входили Голова ВРУ РСР, його перший заступник та заступники, голова народного контролю, голови постійних комісій ВРУ РСР. Голова ж ВРУ РСР став найвищою службовою особою в республіці [7, с. 101]. Згідно з Конституцією в редакції Закону від 27 жовтня 1989 р. Президія мала право законодавчої ініціативи у ВРУ РСР, проте український радянський Парламент залишалася найвищим органом влади в УРСР [7, с. 101].

Загалом УРСР керувалася Конституцією 1978 р., у якій було відображено структуру Конституції УРСР 1937 р. Так, ВРУ РСР мала Раду старійшин ВР УРСР із рекомендаційними функціями, Президію ВРУ РСР – найвищий представницький колегіальний орган республіки, партійну групу ВР УРСР, слідчу та ревізійну комісії та три постійні комісії: мандатну,

бюджетну та законодавчого передбачення. Склад комісії формувався зі складу народних обранців. Комісії були потрібні для ведення законопроектної роботи, попереднього розгляду й підготовки питань, що стосувалися порядку денного Верховної Ради, контролю за діяльністю державних органів та організацій [23, с. 65].

У червні 1990 р. було сформовано такі постійні комісії: мандатну і з питань депутатської етики; із закондонних справ; з питань законодавства та законності; з питань правопорядку та боротьби із злочинністю; з питань державного суверенітету, міжреспубліканських та міжнаціональних відносин; з питань діяльності Рад народних депутатів, розвитку місцевого самоврядування; з питань планування, бюджету, фінансів та цін; з питань економічної реформи та управління народним господарством; у справах ветеранів, пенсіонерів, інвалідів, репресованих, малозабезпечених та воїнів-інтернаціоналістів; із прав людини; з питань будівництва, архітектури та житло-комунального господарства; з питань відродження та соціального розвитку села; з питань соціальної політики та праці; з питань екології та раціонального природовикористання; з питань здоров'я людини; з питань народної освіти та науки; з питань культури та духовного відродження; у справах жінок, охорони сім'ї, материнства та дитинства; у справах молоді; з питань гласності та засобів масової інформації; з питань розвитку базових галузей народного господарства; з питань чорнобильської катастрофи; з питань агропромислового комплексу [23, с. 66].

Крім постійних комісій, Верховна Рада мала право створювати слідчі, ревізійні та інші комісії з будь-якого питання [23, с. 67]. Президія отримала повноваження: скликати сесії Верховної Ради, організовувати їх підготовку; координувати діяльність постійних комісій; здійснювати контроль за дотриманням Конституції; організовувати підготовку і проведення референдумів; приймати постанови [23, с. 67]. Президія Верховної Ради України XII скликання втратила низку функцій, притаманних їй у попередньому скликанні, таких як право видавати акти про амністію, ратифікувати й денонсувати міжнародні договори УРСР, призначати й відкликати дипломатичних представників УРСР тощо, тобто відбувся перехід повноважень від власне Президії до Верховної Ради загалом. Окрім ієрархічної організаційної структури, у ВРУ РСР можна виділити ще й політичну структуру, оскільки після відміни статті 6 Конституції УРСР в жовтні 1990 р. і прийняття Закону “Про громадські організації та об'єднання” в Україні утворилися партії різних політичних спрямувань. Зміни в суспільному житті України знайшли відображення й у Верховній Раді. Так, із 449 депутатів Парламенту 324 були комуністами; 16 із них входили до опозиції; 55 вийшли чи були виключені з партії. Не була однорідною й опозиція. Вона складалася із чотирьох груп. Перша – група “Демократичного відродження України”, яка об'єднувала 37 депутатів, у тому числі 22 члени Партії демократичного відродження України. Друга – позапартійна, у складі якої нараховувалося 30 чоловік. Третя – демократична, її основу склали члени Демократичної партії України. І, врешті, найрадикальніша група, яка об'єдналася навколо членів

Української радикальної партії. До неї входило 26 депутатів. Згодом утворилася прокомуністична більшість “За суверенну Радянську Україну” (т.зв. група “239”) та опозиційна “Народна рада” [23, с. 60].

16 липня 1990 р. ВРУ РСР прийняла “Декларацію про державний суверенітет України”. Згідно з Декларацією ВРУ РСР і сформована нею Президія ВР УРСР набувала статусу органів влади фактично незалежної держави [6]. У липні 1991 р. ВРУ РСР прийняла низку законів та поправок до Конституції УРСР, що стосувалися запровадження поста Президента УРСР, способу його обрання та повноважень [13], після чого Президія Парламенту утратила повноваження колегіального глави держави, які вона мала з 1937 р. [12; 13].

Значною подією в розмежуванні функцій законодавчої та виконавчої гілок влади стало скасування 14 лютого 1992 р. права Президії ВРУ вносити зміни й доповнення в діючі законодавчі акти. Таким чином, ВРУ стала єдиним органом законодавчої влади в Україні. Відтепер Президія ВРУ перетворилася з керівного органу на орган, який займався плануванням роботи Парламенту, наданням доручень відповідним комісіям. Законодавча функція Президії в 1994–1998 рр. була вже не настільки повною, як у попередньому скликанні: до її повноважень уже не входило прийняття указів [9, арк. 74–84]. Проте слід зауважити, якщо Президія ВР поступилася своїми повноваженнями на користь глави держави, то повноваження самого Парламенту залишились досить широкими й охоплювали всі сфери діяльності держави: від контролю над внутрішньою політикою до визначення основних напрямів зовнішньої політики [7, с. 49].

Після проголошення незалежності України відповідно до Закону “Про внесення змін і доповнень до Конституції УРСР” від 17 вересня 1991 р. в тексті Конституції “Українська Радянська Соціалістична Республіка замінювалося словом Україна, а Президія Верховної Ради УРСР почала називатися Президією Верховної Ради України [16]. Законом від 14 лютого 1992 р. до Конституції було внесено зміни, відповідно до яких Президія Парламенту втратила право видавати укази; за нею залишилося лише право приймати постанови [9, арк. 75]. Саме ВРУ 12 скликання дійсно ставала єдиним державним органом, правомочним приймати закони і вносити до них зміни самостійно, оскільки отримала риси справжнього законодавчого органу, сесії якої почали тривати по кілька місяців. Таким чином ВРУ оперативно могла виносити необхідні зміни до існуючих законів чи приймати необхідні нові закони. Президія з кожним новим роком незалежності України набувала статусу підзвітного Верховній Раді органу, що перш за все забезпечував організацію роботи Парламенту. Після 14 лютого 1992 р. у віданні Президії ВРУ залишалися такі основні повноваження: скликання сесій ВРУ, організація підготовки сесій, координація діяльності постійних комісій ВРУ, сприяння народним депутатам України у здійсненні ними своїх повноважень і забезпечення їх необхідною інформацією, здійснення контролю за дотриманням Конституції України. Згідно з поправками внесеними до Конституції 14 лютого 1992 р., Президія ВРУ втрачала право впливати на законодавчі акти, що

приймалися ВРУ, тобто відбувалася трансформація статусу ВРУ загалом. Від представницького органу державної влади, необмеженого у своїх правах у період УРСР, Верховна Рада перетворилася на єдиний законодавчий орган без права втручатись у справи, що входили до компетенції виконавчих органів влади України [9, арк. 77–84].

27 липня 1994 р. ВРУ прийняла оновлений Регламент, згідно якого відносно чітко визначалися повноваження та обов’язки Президії ВРУ щодо організації належної роботи Парламенту [24].

Тенденція зведення Президії ВР до організаційного органу Парламенту знайшла своє продовження у правовому акті – “Конституційному договорі між Верховною Радою України та Президентом України про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття Конституції України” від 8 червня 1995 р. [19, с. 5]. Так, згідно з договором, Президію ВРУ утворювали Голова ВР, його заступники, керівники депутатських груп та фракцій. Статус Президії визначався як орган ВРУ, що підзвітний їй. Із прийняттям Конституції України 1996 р. Президія ВРУ вже не була передбачена.

Конституційний склад Верховної Ради України та її структура визначаються Конституцією України, Законами України “Про Регламент Верховної Ради України” від 10 лютого 2010 р., “Про статус народного депутата України” від 17 листопада 1992 р., “Про комітети Верховної Ради України” від 4 квітня 1995 р. та іншими нормативно-правовими актами [10]. Структура ВРУ набула чіткості з прийняттям Основного закону Української держави. Так, склад ВРУ згідно з Конституцією України мав становити 450 народних депутатів. Відповідно до Конституції вищий законодавчий орган України набув такої структури: 1. Голова Верховної Ради України. 2. Перший заступник Голови Верховної Ради України. 3. Заступник Голови Верховної Ради України. 4. Комітети Верховної Ради України. 5. Рада голів комітетів Верховної Ради України. 6. Лічильна комісія Верховної Ради України. 7. Тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України. 8. Тимчасові слідчі комісії Верховної Ради України. 9. Спеціальна тимчасова слідча комісія Верховної Ради. 10. Депутатські фракції у Верховній Раді України. 11. Погоджувальна рада депутатських фракцій. 12. Найстаріший за віком депутат у Верховній Раді України.

Консультативно-дорадчу структуру (інфраструктуру) Верховної Ради України становлять: 1. Апарат Верховної Ради України, який здійснює організаційне, правове, наукове, документальне, інформаційне, експертно-аналітичне, матеріально-технічне та фінансове забезпечення діяльності Верховної Ради України, її органів, народних депутатів України, коаліції депутатських фракцій, депутатських фракцій у Верховній Раді України. Структура Апарату затверджується більшістю голосів народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України за поданням комітету, до предмета відання якого належать питання регламенту. Апарат діє на основі Положення, яке затверджується постановою ВРУ. Керівник Апарату призначається на посаду та

звільняється з посади Верховною Радою України. Кандидатуру на посаду керівника Апарату пропонує Голова Парламенту. 2. Інститут законодавства ВРУ – науково-дослідна та прикладна установа, що створена в структурі Апарату Верховної Ради України 7 жовтня 1994 р. Інститут виконує значний обсяг роботи, а саме: досліджує суспільні відносини у сфері державного управління суспільством, розробляє концепції розвитку законодавчої системи України, аналізує практику застосування законів та ефективності їх дії, розробляє проекти законів тощо. 3. Парламентське видавництво. 4. Парламентська бібліотека. 5. Державний архів. 6. Друковані органи: журнал “Віче”, газета “Голос України”.

Голова ВРУ – це керівна посадова особа Парламенту, яка обиралася з числа народних депутатів шляхом таємного голосування через подання бюлетенів на строк повноважень ВРУ.

Комітети ВРУ – це органи українського Парламенту, які утворюються з числа народних депутатів України для здійснення за окремими напрямками законопроектної роботи, підготовки й попереднього розгляду питань, віднесених до повноважень ВРУ, виконання контрольних функцій. Питання організації та діяльності комітетів регулюються Конституцією України, законом України “Про комітети Верховної Ради України” від 4 квітня 1995 р., Регламентом ВРУ, введений в дію Постановою ВРУ №130/94–ВР від 27 липня 1994 р. (із змінами, внесеними згідно з постановами Верховної Ради №410/97–ВР від 02.07.1997 р., №180/98–ВР від 05.03.1998 р., №7–XIV від 13.05.1998 р., №21–XIV від 16.06.1998 р., №42–XIV від 14.07.1998 р., №1400–XV від 21.01.2000 р., №1426–III від 08.02.2000 р., №1519–III від 02.03.2000 р., №1544–III від 16.03.2000 р., Рішенням Конституційного Суду №17–рп/98 від 03.12.1998 р.) та Законом України “Про Регламент Верховної Ради України” від 10 лютого 2010 р. [10; 24; 25]. Перелік, кількість, назва і предмети відання комітетів на першій сесії Верховної Ради України нового скликання затверджуються більшістю голосів народних депутатів України від її конституційного складу. Комітети Парламенту формуються у складі голів, перших заступників, заступників голів, секретарів, членів комітетів [15].

Список кандидатур на посади голів, перших заступників, заступників голів та секретарів комітетів (по одній кандидатурі на кожну посаду) за поданням депутатських фракцій схвалюється Погоджувальною радою. Мінімальний і максимальний склад одного комітету визначається постановою ВРУ. Основні форми роботи комітетів – це засідання та слухання. Рада голів комітетів ВРУ утворюється з метою загальної координації та узгодження роботи комітетів парламенту.

Лічильна комісія ВРУ згідно із Законом України “Про Регламент Верховної Ради України” обиралася для організації голосувань ВРУ і визначення їх результатів. Склад комісії обирався парламентарями з числа народних депутатів з урахуванням принципу пропорційного представництва депутатських фракцій шляхом відкритого поіменного голосування за списком без його обговорення. Лічильна комісія обирала зі свого складу голову, заступника голови і секретаря.

Тимчасові спеціальні комісії ВРУ – це тимчасові колегіальні органи Парламенту України, що утворювалися з числа народних депутатів України, які давали згоду на це, для підготовки й попереднього розгляду питань за дорученням ВРУ, а також для доопрацювання проектів законів та інших актів Парламенту. Строк повноважень тимчасової спеціальної комісії не міг перевищувати одного року з дня її утворення [29, с. 87].

Кількісний склад тимчасової спеціальної комісії формувалася з урахуванням пропорційного представництва депутатських фракцій. Пропозиції щодо кількісного та персонального складу тимчасової спеціальної комісії подавалися у письмовій формі депутатськими фракціями у п'ятиденний строк із моменту направлення до них письмового звернення. Керівний склад формувалася з членів комісії за відповідними критеріями, що мали сприяти формуванню членами комісії максимально об'єктивних висновків згідно з результатами власної діяльності. Про утворення тимчасової спеціальної комісії ВРУ приймає постанову, у якій визначає назву тимчасової спеціальної комісії.

Тимчасова спеціальна комісія не пізніше як через шість місяців із дня її утворення подає до ВРУ письмовий звіт про виконану роботу, а також відповідні проекти актів Парламенту та інші матеріали.

Тимчасові слідчі комісії ВРУ – це тимчасові колегіальні органи Парламенту, що утворюються з числа народних депутатів, які надавали згоду на це, для проведення розслідувань з питань, що становлять суспільний інтерес. ВРУ відповідно до Конституції України може утворювати тимчасові слідчі комісії [29, с. 88].

Спеціальна тимчасова слідча комісія ВРУ – це тимчасовий колегіальний орган Парламенту, який утворювався з числа народних депутатів з урахуванням принципу пропорційного представництва депутатських фракцій, а також спеціального прокурора і трьох спеціальних слідчих для розслідування обставин щодо вчинення Президентом України державної зради або іншого злочину в межах процедури розгляду питання про усунення глави держави з поста в порядку імпичменту. Спеціальна тимчасова слідча комісія створюється відповідно до Конституції України, Закону України “Про Регламент Верховної Ради України” [10; 22; 24; 25].

На посади спеціального прокурора, спеціальних слідчих могла бути обрана особа, яка є громадянином України та відповідати конкретним вимогам. Про утворення спеціальної тимчасової слідчої комісії ВРУ більшістю від її конституційного складу приймає постанову.

Депутатські фракції у Верховній Раді України – це об'єднання депутатів у парламенті на партійній основі. Політична партія (виборчий блок політичних партій) мали право формувати у ВРУ лише одну депутатську фракцію. Депутатські фракції формувалися на першій сесії Парламенту нового скликання до розгляду питань про обрання Голови Верховної Ради, створення органів Парламенту.

Народний депутат України, якого виключено чи який вийшов зі складу депутатської фракції або не

входив до жодної з них із моменту обрання, вважався позафракційним. Позафракційні народні депутати мали можливість об'єднуватися в депутатську групу народних депутатів України. Мінімальна кількість народних депутатів для формування депутатської групи мала становити не менше 15 осіб.

Народний депутат України мав право входити до складу лише однієї депутатської групи. Депутатська група реєструвалася в Апараті ВРУ у визначеному законом порядку. Зареєстрована депутатська група мала права депутатської фракції. Депутатські фракції структурували парламент, що давало змогу оптимізувати його роботу. Фракції відігравали важливу роль у підготовці та ухваленні переважної більшості рішень парламенту.

Народні депутати України мали можливість добровільно об'єднуватися в міжфракційні депутатські об'єднання без реєстрації, кадрового, матеріально-технічного, інформаційного, організаційного забезпечення їх діяльності Апаратом Парламенту. Таке об'єднання не мало прав депутатської фракції чи депутатської групи.

Погоджувальна рада депутатських фракцій у Верховній Раді України – це консультативно-дорадчий орган Парламенту, до складу якого входять Голова Верховної Ради України, його перший заступник і заступник, голови депутатських фракцій і депутатських груп (із правом ухвального голосу) та голови комітетів (із правом дорадчого голосу) і який створюється для попередньої підготовки й розгляду організаційних питань роботи Верховної Ради України, зокрема підготовки розкладу пленарних засідань та тижневого порядку денного пленарних засідань Парламенту.

Згідно з Конституцією України найстарший за віком депутат у ВРУ був наділений відповідним обсягом повноважень, зокрема зачитував присягу перед відкриттям першої сесії новообраної Верховної Ради України, після чого депутати скріплювали цю присягу своїми підписами під її текстом.

Таким чином, з'ясовано, що спеціального комплексного історичного дослідження розвитку внутрішньої побудови українського Парламенту науковцями не проведено. Окремі аспекти еволюції структури та повноважень ВРУ відображено в кількох дисертаційних дослідженнях, предметом яких був розвиток ВРУ в суспільно-політичному просторі. Головними чинниками, які визначали структуру ВРУ, були Конституція України та внутрішні регламенти діяльності Парламенту, що мали силу закону. З вищезазначеного можна визначити два періоди формування структури ВРУ: до конституційний та постконституційний. Перехід від Парламенту УРСР до Парламенту економічно незалежної УРСР і вільної України, практично ніяк не позначився на його структурі. Протягом початку 1990-х рр. Президія ВРУ втрачала свої повноваження на користь голови Парламенту, Президента України та Кабінету Міністрів України аж до повної її ліквідації у 1996 р. Комісії УРСР змінилися на комітети ВРУ на підставі відповідних законів. Загалом структура Парламенту еволюціонувала у напрямі управління та демократизації процесами при підготовці законопроектів та інших рішень ВРУ.

Список використаних джерел

1. Авсеєвич В. П. Верховна Рада у конституційному процесі в Україні. 1990–1996 рр.: дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / В. П. Авсеєвич; Запорізький держ. ун-т. – Запоріжжя, 2002. – 22 арк.
2. Адамович Н. М. Суспільно-політичні чинник конституційного процесу в Україні (90-ті рр. XX ст. – початок XXI ст.): дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Н. М. Адамович; Київський національний ун-т імені Тараса Шевченка. – К., 2008. – 328 арк.
3. Акт проголошення незалежності України // Урядовий кур'єр. – 1991. – серпень. – №22. – С.1.
4. Бундурук О. М. Парламентаризм в Україні: становлення і розвиток. Монографія / О. М. Бандурук, Ю. Д. Дравель. – Харків, 1999. – 133 с.
5. Гончаренко В. Верховна Рада УРСР за Конституцією Української РСР 1978 року / В. Гончаренко // Вісник Академії правових наук України. – 2008. – №1. – С.113.
6. Декларація про державний суверенітет України [Електронний ресурс]: офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/55-12> – Заголовок з екрану.
7. Дроботенко Н. А. Реорганізація та утворення державних органів влади в Україні (1990–2000): історичний аспект: дис. канд. іст. наук: 07.00.01 / Н. А. Дроботенко; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – К., 2002. – 224 арк.
8. Закон України “Про вибори народних депутатів України” від 24 вересня 1997 р. [Електронний ресурс]: офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/541/97-%D0%B2%D1%80> – Заголовок з екрану.
9. Закон України “Про внесення змін і доповнень до Конституції (Основного Закону) України” 14 лютого 1992 р. – ЦДАВО України. – Ф.1. – Оп.16. – Стр.4740.
10. Закон України “Про Регламент Верховної Ради України” (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, №14–15, №16–17, ст.133) [Електронний ресурс]: офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1861-17> – Заголовок з екрану.
11. Закон України “Про тимчасове делегування Кабінету Міністрів України повноважень видавати декрети в сфері законодавчого регулювання” від 18 листопада 1992 р. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, №2, ст.6) [Електронний ресурс]: офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2796-12> – Заголовок з екрану.
12. Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки “Про вибори Президента України Верховна Рада УРСР” від 05.07.1991 №1297–XII [Електронний ресурс]: офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1297-12/page> – Заголовок з екрану.
13. Закон Української радянської Соціалістичної Республіки “Про заснування поста Президента Української РСР і внесення змін та доповнень до Конституції (Основного Закону) Української РСР” від 5 липня 1991 р. (Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, №33, ст.445) [Електронний ресурс]: офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1293-12> – Заголовок з екрану.
14. Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки “Про Президента Української РСР” (Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, №33, ст.446) (Вводиться в дію Постановою ВР №1296–XII (1296–12) від 05.07.91, ВВР, 1991, №33, ст.447) [Електронний ресурс]: офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1295-12> – Заголовок з екрану.
15. Закон України “Про комітети Верховної Ради України” (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995, №19, ст.134) (Вводиться в дію Постановою ВР №117/95–ВР від 04.04.95, ВВР, 1995, №19, ст.135) [Електронний ресурс]: офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/116/95-%D0%B2%D1%80> – Заголовок з екрану.
16. Закон України “Про внесення змін і доповнень до Конституції (Основного Закону) Української РСР” від 17 вересня 1991 року (Закон втратив чинність на підставі Закону №254/96–ВР від 28.06.96, ВВР, 1996, №30, ст.142) (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, №46, ст.619) [Електронний ресурс]:

офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1554-12> – Заголовок з екрану.

17. Закони, Постанови та інші акти, прийняті Верховною Радою України на позачерговій і четвертій сесіях. Серпень 1991 року – січень 1992 року. – Ч.1. – С.24–25, 102–116, 237–252.

18. Коляструк О. П. Верховна Рада України у системі владних відносин 1994–2002 рр. [Текст]: дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / О. П. Коляструк; НАН України, Ін-т історії України. – К., 2008. – 218 арк. – Бібліогр.: Арк.187–218.

19. Конституційний Договір між Верховною Радою України та Президентом України про основні засади організації та функціонування державної влади місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України // Урядовий кур'єр. – 1995. – 10 червня. – №86. – С.5.

20. Конституція (Основний Закон) України. Прийнята на позачерговій сьомій сесії Верховної Ради Української РСР дев'ятого скликання 20 квітня 1978 року [Електронний ресурс]: офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/888-09> – Заголовок з екрану.

21. Конституція (Основний Закон) Української Радянської Соціалістичної Республіки [Затверджено Надзвичайним XI З'їздом Рад України 30 січня 1937] // Зб. Законів і розпоряджень робітничо-селянського уряду Української Радянської Соціалістичної Республіки. – К., 1937. – №30. – С.121.

22. Конституція України [Електронний ресурс]: офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/page2> – Заголовок з екрану.

23. Мосюкова Наталія Геннадівна. Історія парламентської системи в Україні (1990–1998 рр.): дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Н. Г. Мосюкова; Дніпропетровський національний ун-т. – Д., 2004. – 206 арк. – Бібліогр.: Арк.182–206.

24. Постанова Верховної Ради України (Постанова втратила чинність на підставі Постанови ВР №130/94-ВР від 27.07.94, ВВР, 1994, №35, ст.339) “Про зміни і доповнення Тимчасового регламенту засідань Верховної Ради Української РСР дванадцятого скликання” (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, №46, ст.628) [Електронний ресурс]: офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2736-12> – Заголовок з екрану.

25. Постанова Верховної Ради України (Тимчасовий регламент втратив чинність на підставі Постанови ВР №130/94-ВР від 27.07.94, ВВР, 1994, №35, ст.339) “Про Тимчасовий регламент засідань Верховної Ради України дванадцятого скликання” (Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1990, №25, ст.391) [Електронний ресурс]: офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/6-12> – Заголовок з екрану.

26. Сас Ольга. Верховна Рада Української РСР – безпосередня попередниця сучасного українського парламенту №12, червень 2011 [Електронний ресурс]: офіційний сайт журналу “Віче” Верховної Ради України. – Режим доступу: www.viche.info/2608/ – Заголовок з екрану.

27. Сацький Павло Вікторович. Становлення політичної системи в Україні наприкінці 1980-х – в першій половині 1990-х років: дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / П. В. Сацький; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – К., 2003. – 186 арк.

28. Шаповал В. М. Вищі органи сучасної держави. Порівняльний аналіз / В. М. Шаповал. – К.: Програма ЛІ, 1995. – 136 с.

29. Шаповал В. М. Парламентаризм і законодавчий процес в Україні: Навч. посіб. / В. М. Шаповал, В. І. Борденюк, Г. С. Журавльова. – К.: Вид-во УАДУ, 2000.

30. Шемшученко Ю. С. Український парламентаризм: минуле і сучасне / Ю. С. Шемшученко. – К.: Парл. Вид-во, 1999. – 150 с.

References

1. Avsieievych V. P. Verkhovna Rada u konstytutsiinomu protsesi v Ukraini. 1990–1996 rr.: dys... kand. ist. nauk: 07.00.01 / V. P. Avsieievych; Zaporizkyi derzh. un-t. – Zaporizhzhia, 2002. – 22 ark.

2. Adamovych N. M. Suspilno-politychni chynnyky konstytutsiinoho protsessu v Ukraini (90-ti rr. XX st. – pochatok XXI st.): dys... kand. ist. nauk: 07.00.01 / N. M. Adamovych; Kyivskyi natsionalnyi un-t imeni Tarasa Shevchenka. – K., 2008. – 328 ark.

3. Akt proholoshennia nezalezhnosti Ukrainy // Uriadovyi kurier. – 1991. – serpen. – №22. – S.1.

4. Bunduruk O. M. Parlamentaryzm v Ukraini: stanovlennia i

rozvytok. Monohrafiia / O. M. Banduruk, Y. D. Dravel. – Kharkiv, 1999. – 133 s.

5. Honcharenko V. Verkhovna Rada URSR za Konstytutsiieiu Ukrainskoi RSR 1978 roku / V. Honcharenko // Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy. – 2008. – №1. – S.113.

6. Deklaratsiia pro derzhavnyi suverenitet Ukrainy [Elektronnyi resurs]: ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/55-12> – Zaholovok z ekranu.

7. Drobotenko N. A. Reorhanizatsiia ta utvorennia derzhavnykh orhaniv vlady v Ukraini (1990–2000): istorychnyi aspekt: dys. kand. ist. nauk: 07.00.01 / N. A. Drobotenko; Kyivskyi natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka. – K., 2002 – 224 ark.

8. Zakon Ukrainy “Pro vybory narodnykh deputativ Ukrainy” vid 24 veresnia 1997 r. [Elektronnyi resurs]: ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/541/97-%D0%B2%D1%80> – Zaholovok z ekranu.

9. Zakon Ukrainy “Pro vnesennia zmin i dopovnen do Konstytutsii (Osnovnoho Zakonu) Ukrainy” 14 liutoho 1992 r. – TsDAVO Ukrainy. – F.1. – Op.16. – Spr.4740.

10. Zakon Ukrainy “Pro Rehlament Verkhovnoi Rady Ukrainy” (Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 2010, №14–15, №16–17, st.133) [Elektronnyi resurs]: ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1861-17> – Zaholovok z ekranu.

11. Zakon Ukrainy “Pro tymchasove delehuвання Kabinetu Ministriv Ukrainy povnovazhen vydavaty dekrety v sferi zakonodavchoho rehluвання” vid 18 lystopada 1992 r. (Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 1993, №2, st.6) [Elektronnyi resurs]: ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2796-12> – Zaholovok z ekranu.

12. Zakon Ukrainskoi Radianskoi Sotsialistychnoi Respubliky “Pro vybory Prezydenta Ukrainy Verkhovna Rada URSR” vid 05.07.1991 №1297–XII [Elektronnyi resurs]: ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1297-12/page> – Zaholovok z ekranu.

13. Zakon Ukrainskoi Radianskoi Sotsialistychnoi Respubliky “Pro zasnuvannia posta Prezydenta Ukrainskoi RSR i vnesennia zmin ta dopovnen do Konstytutsii (Osnovnoho Zakonu) Ukrainskoi RSR” vid 5 lystopada 1991 r. (Vidomosti Verkhovnoi Rady URSR (VVR), 1991, №33, st.445) [Elektronnyi resurs]: ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1293-12> – Zaholovok z ekranu.

14. Zakon Ukrainskoi Radianskoi Sotsialistychnoi Respubliky “Pro Prezydenta Ukrainskoi RSR” (Vidomosti Verkhovnoi Rady URSR (VVR), 1991, №33, st.446) (Vvodytisia v diiu Postanovoiu VR N1296–XII (1296–12) vid 05.07.91, VVR, 1991, №33, st.447) [Elektronnyi resurs]: ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1295-12> – Zaholovok z ekranu.

15. Zakon Ukrainy “Pro komitety Verkhovnoi Rady Ukrainy” (Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 1995, №19, st.134) (Vvodytisia v diiu Postanovoiu VR №117/95–VR vid 04.04.95, VVR, 1995, №19, st.135) [Elektronnyi resurs]: ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/116/95-%D0%B2%D1%80> – Zaholovok z ekranu.

16. Zakon Ukrainy “Pro vnesennia zmin i dopovnen do Konstytutsii (Osnovnoho Zakonu) Ukrainskoi RSR” vid 17 veresnia 1991 roku (Zakon vtratyt chynnist na pidstavi Zakonu N254/96–VR vid 28.06.96, VVR, 1996, №30, st.142) (Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 1991, №46, st.619) [Elektronnyi resurs]: ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1554-12> – Zaholovok z ekranu.

17. Zakony, Postanovy ta inshi akty, pryiniati Verkhovnoiu Radoiu Ukrainy na pozacherhovii i chetvertii sesiiakh. Serpen 1991 roku – sichen 1992 roku. – Ч.1. – С.24–25, 102–116, 237–252.

18. Koliastruk O. P. Verkhovna Rada Ukrainy u sistemii vladnykh vidnosyn 1994–2002 rr. [Текст]: dys... канд. іст. наук: 07.00.01 / О. П. Кoliastruk; НАН України, Ін-т історії України. – К., 2008. – 218 арк. – Бібліогр.: Арк.187–218.

19. Konstytutsiinyi Dohovir mizh Verkhovnoiu Radoiu Ukrainy ta Prezidentom Ukrainy pro osnovni zasady orhanizatsii ta funktsionuvannia derzhavnoi vlady mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini na period do pryiniattia novoi Konstytutsii Ukrainy // Uriadovyi kurier. – 1995. – 10 chervnja. – №86. – S.5.

20. Konstytutsiia (Osnovnyi Zakon) Ukrainy. Pryiniata na pozacherhovii somii sesii Verkhovnoi Rady Ukrainskoi RSR

deviatioho sklykannia 20 kvitnia 1978 roku [Elektronnyi resurs]: ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/888-09> – Zaholovok z ekranu.

21. Konstytutsiia (Osnovnyi Zakon) Ukrainiskoi Riadianskoi Sotsialistychnoi Respubliki [Zatverdzheno Nadzvychainym XI Zizdom Rad Ukrainy 30 sichnia 1937] // Zb. Zakoniv i rozporiadchen robitynycho-selianskoho uriadu Ukrainiskoi radianskoi sotsialistychnoi respubliki. – K., 1937. – №30. – S.121.

22. Konstytutsiia Ukrainy [Elektronnyi resurs]: ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/page2> – Zaholovok z ekranu.

23. Mosiukova Nataliia Hennadiivna. Istoriia parlamentskoi systemy v Ukraini (1990–1998 rr.): dys... kand. ist. nauk: 07.00.01 / N. H. Mosiukova; Dnipropetrovskiy natsionalnyi un-t. – D., 2004. – 206 ark. – Bibliohr.: Ark.182–206.

24. Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy (Postanova vtratyly chynnist na pidstavi Postanovy VR N130/94–VR vid 27.07.94, VVR, 1994, N35, st.339) “Pro zminy i dopovnennia Tymchasovoho rehlementu zasidan Verkhovnoi Rady Ukrainiskoi RSR dvanadtsiatoho sklykannia” (Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 1992, N46, st.628) [Elektronnyi resurs]: ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2736-12> – Zaholovok z ekranu.

25. Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy (Tymchasovi rehlement vtratyly chynnist na pidstavi Postanovy VR N130/94–VR vid 27.07.94, VVR, 1994, N35, st.339) “Pro Tymchasovi rehlement zasidan Verkhovnoi Rady Ukrainy dvanadtsiatoho sklykannia” (Vidomosti Verkhovnoi Rady URSR (VVR), 1990, N25, st.391) [Elektronnyi resurs]: ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/6-12> – Zaholovok z ekranu.

26. Sas Olha. Verkhovna Rada Ukrainiskoi RSR – bezposerednia poperednytsia suchasnoho ukraïnskoho parlamentu №12, cherven 2011 [Elektronnyi resurs]: ofitsiyni sait zhurnalu “Viche” Verkhovnoi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: www.viche.info/2608/ – Zaholovok z ekranu.

27. Satskiy Pavlo Viktorovich. Stanovlennia politychnoi systemy v Ukraini naprykintsi 1980–kh – v pershii polovyni 1990–kh rokiv: dys... kand. ist. nauk: 07.00.01 / P. V. Satskiy; Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka. – K., 2003. – 186 ark.

28. Shapoval V. M. Vyshchi orhany suchasnoi derzhavy. Porivnialnyi analiz / V. M. Shapoval. – K.: Prohrama L, 1995. – 136 s.

29. Shapoval V. M. Parlamentaryzm i zakonodavchy protsess v Ukraini: Navch. posib. / V. M. Shapoval, V. I. Bordeniuk, H. S. Zhuravlova. – K.: Vyd-vo UADU, 2000.

30. Shemshuchenko Y. S. Ukrainskiy parlamentaryzm: mynule i suchasne / Y. S. Shemshuchenko. – K.: Parl. Vyd-vo, 1999. – 150 s.

Bobrovnik Yu. V., Candidate of Historical Sciences, doctoral student of the Department of History and Culture of Ukraine of State Institution of Higher Education “Pereiaslav–Khmelnitsky Hryhoriy Skovoroda State Pedagogical University” (Ukraine, Pereiaslav–Khmelnitsky), neasmo@ukr.net

The evolution of the structure of work in Ukrainian Parliament in 1990–2010 years: historical aspects

The author examines the history of the structure of the supreme legislature of Ukraine. The article studies the history of the evolution of selected structure of the Ukrainian Parliament in 1990–2010 years.

Following with historical objectivity and impartiality in the preparation of a research paper it was selected a historical and chronological method, which gradually allowed to follow and analyze the changes in the structure of the Verkhovna Rada of Ukraine.

It was found that scientists didn't conduct special comprehensive historical study of the internal construction of the Ukrainian parliament. Some aspects of the evolution of the structure and powers of the Ukrainian parliament were reflected in a number of dissertation researches, the subject of which was the development of the highest legislature of Ukraine in the political space of the state. The main factors that determined the structure of the Verkhovna Rada of Ukraine were the Constitution and Rules of Procedure of Parliament which had the force of law. The author conventionally identified two periods of structure formation of the VRU: beforeconstitutional (1990–1996 years) and postconstitutional (1996–2010 years). The transition from the USSR to Parliament economically independent and free of USSR Ukraine didn't have virtually any effect on the structure of the parliament. During the early 1990's the Bureau of parliament had lost their authority in favor of the Speaker, the President of Ukraine and the government to its complete liquidation in 1996. The Commission of USSR changed on the parliamentary Committee in accordance with relevant laws.

Keywords: The Supreme Soviet of the USSR, The Ukrainian Parliament, Parliament, the structure of the Ukrainian Parliament, the Constitution of Ukraine.

Бобровник Ю. В., кандидат исторических наук, докторант кафедры истории и культуры Украины, ГВУЗ “Переяслав–Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды” (Украина, Переяслав–Хмельницкий), neasmo@ukr.net

Эволюция структуры организации работы украинского Парламента в 1990–2010 гг.: исторический аспект

Автор рассматривает историю развития структуры высшего законодательного органа Украины. Целью статьи избрано исследование истории эволюции структуры организации работы украинского Парламента в 1990–2010 гг.

Следуя исторической объективности и непредвзятости, исследователем при подготовке статьи избран историко-хронологический метод, который позволил поэтапно отследить и проанализировать изменения в структуре Верховной Рады Украины.

Выяснено, что специального комплексного исторического исследования развития внутреннего строения украинского Парламента учеными не проведено. Отдельные аспекты эволюции структуры и полномочий украинского Парламента отражено в нескольких диссертационных исследованиях, предметом которых было развитие высшего законодательного органа Украины в общественно-политическом пространстве государства. Главными факторами, которые определяли структуру Верховного Совета, были Конституция Украины и внутренние регламенты деятельности Парламента, имевшие силу закона. Автор условно определил два периода формирования структуры ВРУ: доконституционный (1990–1996 гг.) и постконституционный (1996–2010 гг.). Переход Парламента от УССР к экономически независимой УССР и свободной Украины практически никак не сказался на структуре Парламента. В течение начала 1990-х гг. Президиум ВРУ терял свои полномочия в пользу главы Парламента, Президента Украины и правительства и до полной ее ликвидации в 1996 г. Комиссии УССР изменились на комитеты Верховного Совета Украины на основании соответствующих законов.

Ключевые слова: Верховный Совет УССР, Верховный Совет Украины, Парламент, комитеты, структура украинского Парламента, Конституция Украины.

* * *

УДК 520.1;520.6(477.75)

Мерко О. М.
кандидат історичних наук, спеціаліст Управління РАН
із взаємодії з науковими організаціями КФО
(Україна, Київ), chayka_820@mail.ru;
Щербіна А. Д.
здобувач, Національна наукова
сільськогосподарська бібліотека
(Україна, Київ), chayka_820@mail.ru

НАУКОВО–ДОСЛІДНА РОБОТА ВЧЕНИХ КРИМСЬКОЇ АСТРОФІЗИЧНОЇ ОБСЕРВАТОРІЇ АН СРСР НА МІЖПЛАНЕТНИХ СТАНЦІЯХ СЕРІЇ “ФОБОС”

Розкрито особливості роботи вчених Кримської астрофізичної обсерваторії АН СРСР в межах нового напрямку досліджень позаатмосферної астрономії – геліосейсмології. Описано етапи проведення експерименту “ІФІР” (“Міжпланетна геліосейсмологія з вимірювання іррадіації”) з високоточного виміру яскравості Сонця в трьох практичних інтервалах. Доведено, що використання прецизійних фотометрів “ІФІР-2” та “ІФІР-3” надавали унікальну можливість отримати низку тривалих спостережень Сонця. Доведено внесок А.В. Брунса, В.А. Котова, Д.М. Рачковського, С. М. Шумко у розвиток космічних досліджень на території Кримського півострова: за допомогою приладу “ІФІР-3” отриманий практично безперервний запис малоамплітудних флуктуацій сонячної іррадіації. Зроблено акцент на унікальності експерименту, а саме: його проведення на значній відстані від Землі, спостереження флуктуації сонячного випромінювання упродовж пірвоку.

Ключові слова: геліосейсмологія, осциляції яскравості Сонця, Кримська астрофізична обсерваторія АН СРСР, “ІФІР”, “Фобос-2”.

З середини 60-х рр. ХХ ст., з моменту випадкового відкриття коливань Сонця Р. Лейтоном, Р. Нойсом і Дж. Саймоном в обсерваторії Маунт–Вільсон (США) в 1961 р., у фізиці Сонця виникає новий напрям досліджень – вивчення його внутрішньої будови за спектрами глобальних коливань. За аналогією з сейсмічним методом вивчення внутрішніх областей Землі напрям одержав назву геліосейсмологія. Американські вчені за вимірюваннями променевих швидкостей елементів сонячної поверхні визначили період їх осциляції